

Imate vsekaj četrtek in
veliko poštino vred ali
v Mariboru s pošilja-
njem na dom za celo le-
to 82 D, pol leta 16 D,
in tri leta 8 D. Izven Ju-
goslavije 56 D. Narode-
ni se pošlje na uprave
Slov. Gospodar-
stva v Mariboru, Koroš-
ka cesta 5. List se do-
posilja do odpovedi.
Če ročnina se plačuje v
naprej. — Telefon inter-
urban št. 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Maribo-
ru, Koroška cesta št. 5.
Rokopisi se ne vračajo.
Upravištvu sprejema
naročnino, inštalacijo
reklamacije.
Cene inšertov po do-
govoru. Za večkratne
oglasne primeren popus.
Nezaprte reklamacije
poštnine proste.
Čekovni račun poštnega
urada Ljubljana 10.809.
Telefon interurb. št. 113.

53. številka.

MARIBOR, dne 17. decembra 1925

59. letnik.

Slovenski kmet in sloven- sko vseučilišče.

Večkrat že je vstal naš narod enodušno v boju za
svoje pravice. In čim bolj je bil odločen in složen v na-
stopu, tem boljše je uspel. Spominimo se samo onega
velikega, vsesplošnega nastopa za politično osvoboditev,
ko je vse preko mest in vasi do zadnje kočice zaoril en
glas, izgovorjen v majniški deklaraciji l. 1917. In volja
naroda je postala božja volja. Zgodilo se je. Vsako leto
1. decembra se bomo spominjali, da se nam je izpol-
nilo tisočletno hrepenenje, dobili smo svoj dom, svojo
narodno državo, v katere naslovu se po vsem širnem
svetu blišči tudi ime Slovenca. Kljub težavam, ki so pri
vsakem začetku in tako še posebej v začetkih nove
države, bomo zvesto kazali ostalim Slovincem, ki še
niso z nami, kje je njihov dom!

Zopet pa so dnevi tu, ko je treba, da ves narod eno-
dušno izreče svojo besedo, ki je ne bodo smeli preslišati
nikjer, najmanj pa tam, kjer so dolžni poslušati in iz-
polniti zahteve naroda.

Slovenski narod ima svojo zemljo, svoje življenje,
svojo dušo. Posebnost ima, ki ga loči od drugih, v svoji
besedi, v svoji pesmi, v vsej svoji kulturi. Slovenski
narod ne more samega sebe zatajiti, pač pa hoče dalje
živeti, kulturno obstojati in se razvijati. Zato hoče imeti
svoje šole, od najnižje do najvišje, od ljudske ali osnov-
ne šole do vseučilišča.

Slovenski narod je molčal, ko so pritiskali na nje-
govo denarnico, izjemali njegovo gospodarstvo tisti,
ki ga ne ljubijo, kakor samega sebe. Čakal je in čaka,
da zmaga pravična uvidevnost krmarjev države. A zdaj,
ko se hoče nastaviti nož na njegovo dušo, na njegovo
kulturo, na njegovo vseučilišče, bo enodušno zakričal:
Stoj! Kdo si, ki mi hočeš v lastnem domu vzeti življenje?

Ali je res slovensko vseučilišče, ki obstoja zdaj v
teh letih svobode, ki ga pa zopet nameravajo zatreti, ta-
ko življenjskega pomena za ves narod? Ali ne sme o
tem molčati niti slovenski kmet na svoji njivi, niti slo-
venski delavec pri svojem stroju? Ali se posebno našega
kmeta to vprašanje kaj tiče?

Slovenski kmet je naravnost mogočen v svoji želji
in zahtevi po izobrazbi. Upravičeno je zapel Gregorčič:

»Kar mož nebesa so poslala,
da večnih nas otmo grobov,
vse mati kmetska je zibala,
iz kmetskih so izšli domovi!«

In res je prihajalo s kmetov v mesto v šole večina
naših dijakov. Pa za vsakim je bil strah materin in

skrb očetova: kaj bo z njim! Ta strah in skrb sta videla
nevarnost, da bo sin odšel v tujino in se tam odtujil.
Zato je poleg globoke vernosti tudi to bilo vzrok oni
mogočni želji: duhovnik naj bo! Vedeli so, da bo samo
tako ostal — domač. In prav so sodili. Koliko sinov se
nam je izgubilo v tujini, omračenih v neveri, padlih v
globine greha ali utopljenih v valovih tujerodnega živ-
ljenja. In slovenska mati je jokala za izgubljenimi, ki
niso živeli, za kar jih je rodila. In slovenski oče je skril
v pesti svoje žulje in ni odprl roke in ni več garal za
sina, ki ga je zastrupljala tujina.

Slovenski kmetski narod je vedno bridko čutil pre-
pad med lastnimi izobraženci in seboj, prepad, ki ga je
globoko zarezalo v njegovo življenje — tuje vseučilišče.
Le en most je zvesto držal: duhovnik — ljudstvo.

Vemo pa vsi, da je potrebno za popolno kulturno
življenje naroda in njegov kulturni razvoj, da je po-
polna in tesna vez med preprostim ljudstvom in izobra-
ženci, ki morajo biti v vsem njegovi. Tega pa ni mo-
goče drugače, kakor da imamo svoje slovensko vse-
učilišče. Tu se morajo izsolati slovenski duhovniki —
doktorji, tu naši slovenski sodniki, naši slovenski zdrav-
niki, naši slovenski inženjerji, profesorji in uradniki.

Ali naj se slovenski kmet v svoji lastni državi zopet
počuti — tuja, če pride v katerikoli urad ali če potre-
buje pomoč bolj izobraženega. Ali naj se slovenski ma-
teri zopet obnovi boleči strah, da se ji sin, ki se ni od-
ločil za duhovski stan, izgubi v življenju in nazorih, ki
ga bodo odtrgali od nje in od domače druge? Ali naj
naš kmet zopet venča svojo dlan s krvavimi prstani de-
la za to, da bo sin pozabil, od kod ima svoj — beli kruh?
Nikdar ne!

Zato bo naš narod povzdignil svoj glas in bo rekel:
Živeti hočem! Imeti hočem svoje ognjišče kulturnega
življenja, svojo duševno delavnico, svojo mizo kulturne
hrane! Imeti hočem svoje popolno vseučilišče!

Njim pa, ki pod pritvezo mrzlih državnih računov
hočejo slovensko vseučilišče zapreti, kličemo:

Pustite ga, naše je, uredite ga, plačali smo ga po-
šteno!

Zato, slovenski narod, posebno ti vedno prevdarni
slovenski kmet, reci svojo odločno, moško besedo!

Delavska zbornica.

Naročniki našega lista so gotovo že večkrat slišali
ime: delavska zbornica, kmečka zbornica, zdravniška
zbornica itd. To so stanovske organizacije, ki imajo na-
men ščititi koristi in napredek dotičnega stanu z vsemi
zakonitimi sredstvi. Nastale so iz dejanske potrebe in

Vdala se bom, če ne bo druge pomoči. Pa treba je,
da se razumeva, — čimprej tem bolje. In enkrat za
vselej!

Razvnela se je h koncu svojega govora, lahna rde-
čica jo je spreletavala, oči so se ji parkrat sovražno za-
bliskale in zadnje besede je kar vrgla Canlerju v obraz.

Canler je med njenim govorom zaporedoma za-
rdeval in prebledel. Sram ga je bilo in jezen je bil.
Mlado dekle je razkrinkalo njegove načrte in mu z
brezprimerno drznostjo očitalo podlost in neznačajnost
in kdo ve kake druge lepe lastnosti še vse.

Pa imel je trdo kožo. In kar je bilo glavo, svoj na-
men bo dosegel, to je videl. Ptčica mu ni mogla uiti.

Vstal je, se namuznil prisiljeno in dejal s posme-
hom:

»Čudim se vam Ine! Nisem mislil, da ste taki. Pri-
sojal sem vam več samopremagovanja, več — ponos!

Seveda, povedali ste prav. Kupil vas bom —. Res je,
priznam. Vedel sem, da boste navsezadnje le prišli na
to. Saj ste bistroumni dovolj. Pa mislil sem, da ste tudi
ponosni in da se ne boste izdali, niti si sami sebi pri-
znali takega ponižanja.

Toda — imejte svoja pota! — je končal malomarno.
»Glavna reč je, da vas gotovo dobim. In to je končno
vse, kar si želim!«

Ine ni zinila besedice. Obrnila se je in odšla iz sobe.

Nekaj minut pozneje je pristopical profesor Porter
po hodniku in naletel na Canlerja, ki se je odpravljal
domov.

Raztreseno ga je pogledal stari gospod profesor, se
ustavil in zamišljen položil kazalec na čelo.

»Kakor sem dejal, gospod Canler —! Saj pravim,
tele mlade ženske so samo zato na vsetu, da nas moške
motijo v naših znastvenih pogovorih! Kakor sem de-

globoko zavesti, da je treba celo človeško družbo pre-
osnovati na podlagi oživiljene stanovske vzajemnosti.
V inozemstvu imajo že dolga leta za kmete prisilne
kmetijske zbornice, ki tvorijo prisilno organizacijo
kmečkega stanu. To so strogo stanovske, nepolitične or-
ganizacije. Enako ima tudi delavstvo svoje delavske
zbornice. Vse te organizacije so velikega pomena za
nas.

Na podlagi zakona o zaščiti delavstva iz leta 1922
so bile osnovane v naši državičasne delavske zbor-
nice, ki so imele namen pripraviti vse potrebno za usta-
novitev trajnih delavskih zbornic, torej izdelati pra-
vilnik za volitve in poslovnik za delovanje zbornic. Na-
tri in pol leta je minilo, predno je bil končno odobren
pravilnik in so bile razpisane volitve v delavsko zbor-
nico.

Koga predstavlja delavska zbornica? Člen 11 pra-
vilnika nam odgovarja na to vprašanje čisto točno, sle-
deče: Delavska zbornica predstavlja po zakonu o za-
ščiti delavcev vse delavce in nameščence obeh spolov,
ki stavišajo na ozemlju te zbornice svojo telesno in du-
ševno moč v službo tretjih oseb, bodisi za nagrado, bo-
disi v svrhu lastnega izučanja. To velja za vse delavce
v obrtnih, industrijskih, trgovskih in rudniških pod-
jetjih. Izvzeti so delavci višje vrste, vsled česar ne spa-
dajo sem inženjerji, blagajniki, poslovodje itd.

V delavsko zbornico spadajo vsi delavci brez razlike
na starost in spol, v kolikor niso po zakonu izrecno iz-
zvzeti.

Iz poročila, ki ga je izdala časna delavska zbor-
nica za Slovenijo za čas od 1. 1922 do 1925, posnemamo,
da se je ta ustanova šele od leta 1924 nekoliko razvila.
Šele pod Davidovič-Koroščevo vlado je takratni mi-
nister za socialno politiko dr. Behmen izdal naredbo
z dne 12. septembra 1924, s katero je ustvaril finančno
podlago za delovanje zbornic. Odredil je namreč 5 od-
stotno doklado od vseh bolniških prispevkov po zakonu
o zavarovanju delavcev za kritje stroškov delavske
zbornice. In sedaj po preteku tri in pol leta so končno
razpisane prve volitve v delavsko zbornico za Slovenijo.

Delokrog delavske zbornice je zelo obširen. Ako bi
bila vlada od vsega početka preskrbel denarna sred-
stva za te zbornice, bi se bile te ustanove lahko sijajno
razvijale. Ker pa ni bilo denarja do jeseni l. 1924, so te
zbornice obstojale le bolj na papirju. Nadaljni vzrok,
da se zbornice skoraj tri leta niso mogle prav raz-
viti, tiči v njih sestavi. Vlada je prve članke zbornice
imenovala in pri tem gledala bolj na strankarstvo kot
na stvarne potrebe.

Volitve v delavsko zbornico se bodo vršile v času od
2. do vstevšega 7. februarja 1926. Volilni imeniki bodo

jal, gospod Canler, moje mnenje je slejkoprej, da iz-
hajajo pritlikavci osrednje Afrike od —.

Pa gospoda bankirja Canlerja je zelo malo zani-
malo pokolenje pritlikavih narodov osrednje Afrike.
Brez poklonov je pograbil razmišljenega gospoda pod
pazluho, ga potegnil v sobo nazaj in mu v kratkih, ne-
voljnih besedah razložil uspeh svojega pogovora z Ino.

»Hm hm —! Jako značilno —! Zelo značilno —!
je nevoljno majal z glavo gospod profesor in skušal na-
gubati čelo, oči pa so se mu vpljub vsem naporom sme-
jale v tolikem neprikitem zadovoljstvu, da ga je sko-
raj gotovo op